

Branko Tošović (Grac)

Aktivnosti od 2007. do 2009. godine¹ u okviru projekta „Andrić-Initiative: Ivo Andrić u evropskom kontekstu“

U radu se govori o tome kako je i zašto započet međunarodni naučno-istraživački projekat ANDRIĆ-INITIATIVE: IVO ANDRIĆ U EVROPSKOM KONTEKSTU (Grac, 2007–2015), prezentira njegova struktura i koncepcija te navode aktivnosti iz prve faze od aprila 2007. do oktobra 2009. godine.

0. U Institutu za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu zasnovan je 2007. godine međunarodni naučni projekat „Andrić-Initiative: Ivo Andrić u evropskom kontekstu“, koji bi trebalo da bude završen 2015. godine. Njegovi ciljevi su: 1. istraživanje književnih, jezičkih i kulturno-istorijskih aspekata boravka i rada Iva Andrića u Gracu, Austriji i Evropi, 2. jezičko-književna ispitivanja austrijske i evropske dimenzije Andrićeva stvaralaštva, 3. izrada višejezičkog njemačko-slovenskog elektronskog korpusa („Andrićev korpus“) kao temeljne osnove Projekta, 4. prevodenje (a) Andrićevih djela na njemački, (b) radova o Ivu Andriću i njegovih tekstova sa njemačkog na slovenske jezike, 5. prezentacija rezultata Projekta na naučnim skupovima i izdavanje odgovarajućih publikacija, 6. predstavljanje i popularisanje Andrićevog stvaralaštva u svijetu, posebno na njemačkom govornom području i u slovenskim zemljama.

1. Postoji nekoliko momenata koji su na ovaj ili onaj način uticali na opredjeljenje da pokrenem inicijativu za zasnivanje ovog projekta. Prvo, nakon završetka osmogodišnje škole upisao sam se 1964. godine u sarajevsku Prvu gimnaziju, koju je Andrić pohađao od 1903. do 1912. U toj gimnaziji učio je takođe Gavriilo Princip i Petar Kočić.

Sl. 1. Prva gimnazija u Sarajevu

¹ Ovaj tekst predstavlja znatno izmijenjenu, proširenu i poboljšanu verziju rada Tošović 2009b.

2. Drugo, Andrića je za mene otkrila profesorica srpskohrvatskog jezika Milica Milačić (izuzetan čovjek, stručnjak i pedagog) u četvrtom razredu gimnazije, kada smo (te 1968) u okviru izborne nastave čitavo jedno polugodište prorađivali samo djela Iva Andrića. Treće, u vrijeme studija na Filozofskom fakultetu u Sarajevu od 1969. do 1972. radio sam kao vodič grada Sarajeva i tokom ljetnje sezone gotovo svaki dan odvodio turiste u Muzej Mlade Bosne i predstavljao im Iva Andrića kao pristalicu te revolucionarne organizacije (tamo je bila i Andrićeva slika, koje se i sada dobro sjećam). Četvrto, dvije godine nakon Andrićeve smrti (1977) iznajmio sam stan na strmom dijelu podno Trebevića, u Travničkoj 25, desetak metara od starog Jevrejskog groblja, na koji je Ivo Andrić često dolazio i vrlo ga lijepo opisao.²

Sl. 2. Pogled iz Travničke ulice na Sarajevo i Staro jevrejsko groblje (desno)

Sa tog mjesta pruža se divan pogled na Sarajevo. Možda je baš sa te pozicije nastala poznata piščeva misao: da, to je grad, i to u pravom smislu riječi. Peto, sedamdesetak godina nakon čuvenog Andrićevog PISMA IZ 1920 biće dobrano aktuelizovana teza iz njega da je Bosna prostor mržnje.³ Peto, kada sam 1996.

² U eseju NA JEVREJSKOM GROBLJU U SARAJEVU Andrić, između ostalog piše: *Ali danas, ovde, ja ne govorim o svim tim grobljima oko Sarajeva, nego o starom groblju sarajevskih Jevreja sefarda koje se svojim belim mramorima gubi i među njima i izdaleka ne razlikuje od njih. Penjući se kratkom ali oštrom strminom koja vodi od Miljacke ka groblju sarajevskih Jevreja sefarda uvek sam pomišljao na četiri veka njihove istorije* (Andrić 1981: 212–222). U razmišljanjima o istoriji Jevreja na tom području Andrić se vraća položaju groblja: *Sa tim mislima i sećanjima ulazi čovek kroz železnu kapiju u groblje sarajevskih sefarda na nemilosrdnoj strmini iznad Miljacke.*

³ Majskih dana 1992. pronio se u Sarajevu glas da se na ulicu izbacuju Andrićeva djela (čak iz muzeja). Da li je to tako bilo ili nije, nije mi poznato, ali mi se nešto slično desilo u ratnom Sarajevu na Filozofskom fakultetu, gdje sam radio kao vanredni profesor. Dvije ili tri godine nakon što sam napustio Sarajevo (oktobra 1992) sve moje knjige su iz kabineta na 2. spratu istresene na hodnik i razvučene sve do prizemlja pa je svako mogao da uzima šta želi i da radi sa njima šta mu je po volji.

na konkursu Univerziteta u Gracu bio izabran za redovnog profesora, saznao sam da je pisac boravio u ovom gradu od januara 1923. do novembra 1924. i stanovao stotinak metara od Instituta za slavistiku, u kome sada radim. Od te 1996. počeo sam razmišljati da se više i dublje pozabavim djelom Iva Andrića, ali sam zbog velikih obaveza tek 2007. našao vremena i snage za to.

3. Pored toga što ličnost poznatog pisca i jedinog književnog nobelovca sa područja bivše Jugoslavije izaziva posebno interesovanje u čitavom svijetu, razlog za pokretanje ovog projekta jeste i vezanost stvaralaštva Iva Andrića za Austriju i prijestonicu Štajerske. U svojim književnim tekstovima, nastalim tada i kasnije, postoji veoma mnogo motiva koji se odnose na Austriju pa je proučavanje piščevog opusa od značaja i za istraživanje njene istorije, posebno uloge na Balkanu u devetnaestom i dvadesetom stoljeću. Andrićev period u Gracu započet je u januaru 1923, a završen u oktobru 1924. godine. Pisac je boravio u njemu kao diplomata i doktorant na Univerzitetu „Karl Franc“. U Gracu je doktorirao, napisao i pripremio za štampu niz tekstova, te objavio prvu zbirku pripovjedaka. Tokom boravka u gradu na Muri donesen je Zakon o činovnicima i ostalim državnim službenicima, po kome je Andrić morao imati završen fakultet i najmanje dvije godine rada u Ministarstvu spoljnih poslova. Da bi ispunio taj uslov, Andrić je upisao 5. novembra 1923. godine na Univerzitet „Karl Franc“ studij slavistike i istorije.

Sl. 3. Andrićeva adresa u Gracu: Merangasse 24

Tu je napisao i odbranio 1924. godine doktorsku disertaciju *DIE GEISTIGE ENTWICKLUNG IN BOSNIEN UNTER DER TÜRKISCHEN HERRSCHAFT (RAZVOJ DUHOVNOG ŽIVOTA U BOSNI POD UTICAJEM TURSKE VLADAVINE)*.⁴ Andrić je na studiju slušao predavanja sa različitom tematikom (Istorija Austrije od 1848. godine, Uvod u studij slovenske filologije, Staroslovenska gramatika, Pojam individualnosti u filozofiji, Istorijska gramatika ruskog jezika, Nauka o slovenskim starinama, Velika

⁴ Original se čuva u Odjelu za specijalna izdanja Univerzitetske biblioteke u Gracu.

Njemačka i Mala Njemačka, Teorija spoznaje), posjećivao seminare iz slovenske filologije, istorije, filozofije, učestvovao u vježbama iz staroslovenske gramatike.

4. Najveći dio aktivnosti u prvoj fazi projekta „Andrić-Initiative“ odnosio se na obilježavanje mjesta boravka i rada Iva Andrića u Gracu. Projekt je faktički započet 15. aprila 2007. godine pismom koje sam uputio gradonačelniku Graca sa molbom da se postavi spomen-ploča na zgradi u Merangasse 24, u kojoj Ivo Andrić stanovao kao doktorant na Univerzitetu „Karl Franc“ i vicekonzul u Konzulatu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.⁵ Tokom boravka u Gracu Andrić je pripremio/pripremao, napisao ili prvi put objavio devet pripovjedaka. To su MUSTAFA MADŽAR, RZAVSKI BREGOVI, LJUBAV U KASABI, U MUSAFIRHANI, U ZINDANU, ISKUŠENJE U ČELJI BR. 38, NA DRUGI DAN BOŽIĆA, PRVI DAN U SPLITSKOJ TAMNICI, NOĆ U ALHAMBRI (1924. izašla mu je i prva zbirka novela). Objavio je dvije pjesme: SLAP NA DRINI, ŽED SAVRŠENSTVA, sedam publicističkih tekstova, od kojih dva književno-publicistička: KROZ AUSTRIJU, SAN O GRADU, četiri političko-književna: FAŠISTIČKA REVOLUCIJA, BENITO MUSSOLINI, SLUČAJ MATTEOTTI, JOVAN SKERLIĆ i jedan književni prikaz: PJESMA NAD PJESMAMA. Iz Graca je uputio niz diplomatskih depeša i imao razvijenu privatnu prepisku. Nažalost, ni nakon godinu dana gradonačelnik nije odgovorio na ovu inicijativu pa sam odlučio da pismo objavim u zborniku radova sa prvog simpozijuma u okviru međunarodnog projekta RAZLIKE IZMEĐU BOSANSKOG/BOŠNJAČKOG, HRVATSKOG I SRPSKOG JEZIKA,⁶ koji je promovisan 27. marta 2008. godine. Na prijemu u Gradskoj upravi istog dana izrazio sam žaljenje što nisam nikakav odgovor dobio, a takođe sam upoznao

⁵ U prevodu pismo glasi: „Poštovani gradonačelniče! Želio bih da Vam se još jednom zahvalim na finansijskoj podršci Simpozijumu ‘Razlike...’ i na prijemu koji ste priredili 13. aprila 2007. godine. Kao što ste već upoznati od Vaših saradnika, na prijemu sam iznio ideju da se u Gracu postavi spomen-ploča u zgradi u kojoj je nobelovac Ivo Andrić proveo kao student (Merangasse 24), a koja se nalazi pored Instituta za slavistiku. Ovu inicijativu podržali su svi učesnici Simpozijuma (u prilogu se nalaze njihovi potpisi). Molio bih Vas da razmotrite ovu inicijativu i da je, ukoliko je moguće, stavite u postupak kod nadležnih gradskih organa na razmatranje i realizaciju. S tim u vezi predlažem da spomen-ploču lično otkrijete iduće godine, tačnije 27. marta 2008. godine, kada počinje 2. simpozijum o razlikama između bosanskog/bošnjačkog, hrvatskog i srpskog jezika, na kome očekujemo dolazak oko 80 učesnika iz petnaest zemalja. Ukoliko bude potrebno, mogu pripremiti i šire obrazloženje zbog čega je pokrenuta ova inicijativa. U realizaciji ove inicijative stojim Vam na raspolaganju. Srdačan pozdrav! Prof. dr Branko Tošović“.

⁶ Projekat je započet 1. oktobra 2006. a završen 1. oktobra 2010. godine. Predmet istraživanja bile su fonetsko-fonološke, ortografske, ortoepske, leksičke, frazeološke, tvorbene i gramatičke razlike. Održana su tri simpozijuma, objavljena sedam zbornika i jedna monografija. Projekat je finansirao austrijski Fond za podršku naučnih istraživanja.

predstavnik gradske uprave Andreasa Molnara (Molnár) o tome da sam pismo objavio u pomenutom zborniku. Na njegovu molbu poslao sam 30. marta 2008. kopiju zbornika sa stranicama na kojima se nalazi pismo sa potpisima učesnika simpozijuma,⁷ a takođe nekih saradnika i studenata Instituta.⁸ Tek tada je došla reakcija u formi prijedloga da se u vezi sa mojom inicijativom obratim jednom činovniku u gradskoj skupštini. Odgovorio sam da ne želim da stupam u nove kontakte dok ne dobijem pismeni odgovor od samog gradonačelnika na koji čekam više od godinu dana. To je, izgleda, djelovalo,⁹ pa mi se 10. aprila 2008. javio e-mailom iz Kabineta gradonačelnika, Gert Haubenhofner i predložio da dođem na razgovor u Gradsku skupštinu.¹⁰ Otišao sam 15. aprila zajedno sa

⁷ „Sehr geehrter Herr Magister, wie bei unserem Empfang im Rathaus, am Donnerstag, dem 27. März 2008, besprochen übersende ich Ihnen einen Auszug aus unserem Sammelband, der sich auf die von mir begründete 'Ivo-Andrić-Initiative' bezieht. Es sind dies 1) des Inhaltsverzeichnis des Sammelbandes "Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen", 2) mein Brief an den Herrn Bürgermeister Mag. Siegfried Nagl vom 13. April 2007, 3) die Unterschriften der Symposiumsteilnehmer betreffend die Errichtung einer Andrić-Gedenktafel und 4) meine Rede anlässlich des Empfanges im Rathaus am 12. April 2007. Mit bestem Dank für Ihre Bereitschaft, der Sache "nachzugehen" und freundlichen Grüßen O. Univ.-Prof. Dr. Branko Tosovic PS: **Eine Kopie der im Anhang beigefügten Seiten aus dem Sammelband ergehen per Post an Herrn Bürgermeister Nagl.**“

⁸ Preko institutske mreže „grazslaw“ uputio sam 15. aprila 2007. poziv zaposlenim u institutu i studentima da podrže ovu inicijativu: „Sehr geehrte Damen und Herren, ich wollte Ihnen mitteilen, dass ich beim Empfang unserer Gäste des 1. Symposiums „Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen“ im Rathaus (13. April 2007) vorgeschlagen habe, in Graz eine Gedenktafel für den Nobelpreisträger Ivo Andrić errichten zu lassen. Diese Initiative wurde von allen SymposiumsteilnehmerInnen begrüßt, und die meisten haben sich in eine diesbezügliche Unterschriftenliste eingetragen. Heute habe ich dem Grazer Bürgermeister diese Initiative mit der Unterschriftenliste auch schriftlich zukommen lassen. Es wäre meiner Meinung nach schön, wenn sich auch die Institutsangehörigen und Studierenden dieser Initiative anschließen würden und sich im Zimmer 1.228 in die aufliegende Unterschriftenliste eintragen würden. Zudem wäre es bestimmt auch hilfreich, wenn der Institutsleiter – sollte er damit einverstanden sein – dem Bürgermeister schriftlich seine Unterstützung für diese Initiative mitteilen würde. Mit freundlichen Grüßen Branko Tosovic“.

⁹ U jednom razgovoru rečeno je u Gradskoj upravi da sam zauzeo tvrdnu poziciju. Po mome mišljenju radilo se pak o normalnoj poziciji, jer sam godinu dana čekao na odgovor i nisam ga dobio, iako je bilo red da se bar formalno i u razumnom roku to učini. Logično bi bilo, recimo, da se odgovori i najobičnijem građaninu koji se obraća za manje važne stvari. A kad se radi o ličnosti jednog nobelovca i njegovoj povezanosti sa Gracom, bilo bi primjereno da se reaguje sa najvišeg gradskog nivoa.

¹⁰ „Sehr geehrter Herr Universitätsprofessor! Bezugnehmend auf Ihr Schreiben an Herrn Bürgermeister Mag. Siegfried Nagl sowie Ihre Vorkontakte mit Herrn GR Mag.

Arnold Wonischem na sastanak, na kome su prisustvovali tri predstavnika Gradske uprave (Gert Haubenhofner iz kabineta gradonačelnika Peter Grabenberger i Bernd Liebl iz Odjeljenja za kulturu). Oni su bili vrlo ljubazni i zainteresovani da se ideja realizuje. Kazali su da sam gradonačelnik podržava inicijativu. Iz Odjeljenja za kulturu bili su spremni da finansijsku pomognu izradu i postavljanje spomen-ploče. Time je realizacija „Andrić-Initiative“ počela da se ostvaruje. Međutim, trebalo je dobiti saglasnost vlasnika zgrade Venera Tojsela (Werner Teussel). Predstavnici Uprave grada preuzeli su na sebe obavezu da stupe sa njim u kontakt. Ubrzo zatim (14. aprila) dobio sam od Andreasa Molnara informaciju da se on ne nalazi u Gracu, već u Njemačkoj (Deutschland, 85221 Dachau, Augustenfelder Str. 35). Dao mi je adresu i predložio da mu se sam obratim.¹¹ Iako nije bilo jasno zašto Uprava grada direktno ne traži od njega saglasnost, napisao sam 15. aprila 2008. pismo vlasniku kuće i zamolio da odobri postavljanje ploče.¹² Prošlo je zatim oko tri mjeseca, a odgo-

Andreas Molnar sowie meinem Kollegen, Herrn Thomas Rajakovics darf ich Ihnen vorschlagen, dass wir uns in den kommenden Wochen zu einem Gespräch über die von Ihnen vorgeschlagene Initiative (Gedenktafel für Ivo Andrić an dessen ehemaligen Wohnhaus in der Merangasse 24) zusammensetzen. Grundvoraussetzung dafür, dass wir diesem Projekt näher treten können, wäre jedenfalls das Einverständnis der Hauseigentümer; - auch sollte man, denke ich, das in Graz angesiedelte Generalkonsulat von Serbien in dieses Projekt einbinden. Vorbehaltlich Ihrer Zustimmung würde sich unser Büro melden, um einen Termin für ein Gespräch zu vereinbaren. Ich hoffe, Ihnen mit dieser Mitteilung vorerst gedient zu haben und verbleibe mit freundlichen Grüßen, Gert Haubenhofner. Mag. Gert Haubenhofner, Büro des Bürgermeisters der Landeshauptstadt Graz Mag. Siegfried Nagl Rathaus A-8011 Graz“.

¹¹ „Sehr geehrter Herr Prof. Tosovic! Ich habe mir erlaubt für die Merangasse 24 einen Grunbuchsauszug auszuheben. Das Haus in der Merangasse 24 steht im Eigentum von Ing. Werner Teussel Wohnhaft in Deutschland, D- 85 22 1 Dachau, Augustenfelder Str. 35. Für die weitere vorgangsweise würde ich Empfehlen, dass Sie gemeinsam einen Brief an Hr. Ing Teussel schreiben und um Genehmigung ersuchen um Anbringung der Gedenktafel. Für weitere Unterstützung stehe ich Ihnen gerne zur Verfügung. Freundliche Grüße Mag. Andreas Molnár.“

¹² Graz, 15. April 2008

Herrn Ing. Werner Teussel, Augustenfelder Straße 35, 85221 Dachau, Deutschland

B e t r e f f : „Haus Merangasse 24, Graz, Gedenktafel Nobelpreisträger Ivo Andrić“

Sehr geehrter Herr Ingenieur, ich erlaube mir, mich an Sie im Zusammenhang mit Ihrem Haus in der Grazer Merangasse Nr. 24 zu wenden und möchte mich bei dieser Gelegenheit kurz vorstellen. Mein Name ist Branko Tošović, ich bin ordentlicher Professor am Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz und Inhaber des Lehrstuhls für slawische Sprachwissenschaft. Im Rahmen meiner wissenschaftlichen Aktivität an genanntem Institut fungiere ich seit 2006 als Leiter des Projektes

vora nije bilo. Onda sam zamolio Arna Wonischa da za svaki slučaj provjeri da vlasnik nije slučajno u Gracu. Nemalo smo se iznenadili kada smo ga odmah dobili na telefon. Rekao je da se čitavo vrijeme nalazio u Merrangasse 24, da tu (a ne u Njemačkoj) sada živi i da stoga nije dobio moje pismo. Predložio sam da

„Die Unterschiede zwischen dem Bosnischen/Bosniakischen, Kroatischen und Serbischen“, an dem sich zahlreiche WissenschaftlerInnen aus dem südosteuropäischen Raum beteiligen.

Im April des vergangenen Jahres fand in Graz ein großes internationales Projekt-Symposium mit über 60, vorwiegend aus Bosnien und Herzegowina, Kroatien und Serbien stammenden TeilnehmerInnen statt, für die ein Empfang beim Grazer Bürgermeister Mag. Siegfried Nagl organisiert wurde. Im Zuge einer im Vorfeld durchgeführten, eingehenderen Beschäftigung mit den zu allen Zeiten eng verwobenen Beziehungen zwischen den Staaten Südosteuropas und der steirischen Landeshauptstadt bin ich dabei auf ein Detail gestoßen, dass mir überaus bemerkenswert erschien: Anhand von historischen Dokumenten habe ich festgestellt, dass der Nobelpreisträger Ivo Andrić, der im Jahre 1924 in Graz das Studium der Slawistik und Philosophie abschloss, in seinen Jahren als Student im Haus Merangasse 24, 1. Stock, wohnhaft war.

In den späten 1920er Jahren sollte Andrić im diplomatischen Dienste, nämlich als Vizekonsul des damaligen Königreiches der Serben, Kroaten und Slowenen, nochmals nach Graz zurückkehren. Nach Beendigung seiner diplomatischen Aktivitäten widmete sich Ivo Andrić der Literatur, wobei dieses sein Schaffen mit der Verleihung des Literatur-Nobelpreises in erster Linie für seinen Roman „Die Brücke über die Drina“ im Jahre 1961 seinen Höhepunkt fand.

Nach Rücksprachen mit VertreterInnen der Grazer Stadtregierung betreffend den Graz-Aufenthalt dieser bedeutenden und allseits respektierten Persönlichkeit wurde schließlich die Erkenntnis gewonnen, dass die Stadt Graz an keinem öffentlichen Ort des Lebens und Wirkens Ivo Andrićs gedenkt. Ich habe dies zum Anlass genommen, um beim Bürgermeister persönlich den Wunsch zu deponieren, ein Zeichen der Erinnerung an diesen Nobelpreisträger zu errichten, wobei mir das Anbringen einer Gedenktafel am Haus Merangasse 24 als würdigstes und geeignetstes Symbol erschien. Mittlerweile hat auch der Bürgermeister der Stadt Graz dieser Idee seine Unterstützung zugesagt und mich zur Abklärung der weiteren Vorgangsweise an Sie, sehr geehrter Herr Ing. Teussel, als Hausbesitzer verwiesen.

Meine konkrete Frage an Sie würde nun lauten, ob Sie sich prinzipiell mit dem Vorhaben einverstanden erklären könnten, der Errichtung einer Gedenktafel für Ivo Andrić an Ihrem Haus in der Merangasse 24 zuzustimmen? Dazu sei angemerkt, dass die Wahl des Textes und die Kosten für die Anfertigung der Tafel der Stadt Graz und meiner Person obliegen würden, wobei ich Sie selbstverständlich über all diese Arbeitsschritte laufend informieren würde.

Abschließend möchte ich Sie ersuchen, mir Ihre diesbezügliche Meinung mitzuteilen und Ihre – sei es positive oder negative – Entscheidung in dieser Angelegenheit zu übermitteln.

Mit freundlichen Grüßen Branko Tošović

ga posjetimo i da mu sve objasnimo, sa čine se složio. Verner Teussel nas je ljubazno primio, pokazao kuću, veliko dvorište, artiktektonski plan zgrade koji se više puta mijenjao. U pismenoj saglasnosti pristao je 6. avgusta 2009. da se ploča postavi na njegovoj zgradi, ali je tražio da se ne spominje ni Andrićevo porijeklo, ni Andrićeva nacionalna pripadnost. Takođe nije prihvatio da stoji dvojezičan natpis tipa *In diesem Haus wohnte Nobelpreisträger Ivo Andrić (1892–1975) in den Jahren 1923–1924. – U ovoj kući je od 1923. do 1924. stanovao nobelovac Ivo Andrić (1892–1975)*.¹³ Sa ovom pozicijom upoznao sam Zadužbinu I. Andrića, kao nosioca pišćevih autorskih prava, koja je, uz izvjesno oklijevanje, prihvatila oba prijedloga vlasnika stana.¹⁴ Konačni tekst je glasio: *In diesem Haus wohnte in den Jahren seines Studiums an der Karl-Franzens-Universität Graz von 1923 bis 1924 der Literatur-Nobelpreisträger Ivo Andrić (Travnik 1892 – Belgrad 1975)*, u prevodu *U ovoj kući stanovao je od 1923. do 1924. godine tokom svoga studija na Univerzitetu 'Karl Franc' u Gracu dobitnik Nobelove nagrade za književnost Ivo Andrić (Travnik 1892 – Beograd 1975)*. Na taj način su bile otklonjene sve formalne prepreke za postavljanje spomen-ploče. Ali time nije sve bilo završeno. Koji dan prije otkrivanja ploče saznao sam da je ona već montirana pa sam otišao sam da pogledam. Iznenadio sam se kada sam vidio da je postavljena prilično visoko tako da se tekst teško čitao. Pošto nisam bio zadovoljan, uputio sam 6. oktobra 2008. godine gradona-

¹³Njegova saglasnost glasi: „B e t r e f f : Einverständniserklärung zur Anbringung einer Gedenktafel für den Nobelpreisträger Ivo Andrić am Haus Merangasse 24, Graz

Sehr geehrte Herren, Durch meine Unterschrift erkläre ich, Ing. Werner Teussel, mein Einverständnis zur Anbringung einer aus Stein gefertigten Gedenktafel für den Nobelpreisträger Ivo Andrić am Hause Merangasse 24 in 8010 Graz, das sich in meinem Besitz befindet. Der Tafeltext wird in einer Absprache zwischen der Stadt Graz und der Ivo-Andrić-Stiftung in Belgrad als Inhaber der Autorenrechte festgelegt und beinhaltet auf meinen Wunsch hin keine nationale Zuordnung der Person von Ivo Andrić. Mit freundlichen Grüßen Ing. Werner Teussel“

Prevod. P r e d m e t : Saglasnost za postavljanje spomen-ploče Ivu Andriću u kući koja se nalazi u ulici Merangasse 24, Graz

Poštovana gospodo! Ja, inž. Werner Teussel, potvrđujem svojim potpisom saglasnost za postavljanje kamene ploče za nobelovca Iva Andrića u kući smještenoj u Merangasse 24, Grac, koja se nalazi u mome vlasništvu. Tekst na ploči biće utvrđen u dogovoru između Skupštine Graca i Zadužbine Ive Andrića kao nosioca autorskih prava i on ne treba da ukazuje na bilo kakvu ličnu nacionalnu pripadnost Iva Andriće. Jezik teksta na ploči mora biti samo njemački. Srdačan pozdrav! Inž. Werner Teussel“

¹⁴ „[...] saglasni smo sa predloženim tekstom za spomen-ploču koja će biti postavljena na kući u kojoj je Andrić živio u Gracu od 1923-1924. godine“ (e-mail od 5. septembra 2008).

čelniku e-mail i zamolio da se spomen-ploča spusti malo niže.¹⁵ Odgovorio mi je Peter Grabensberger i saopštio da to nije moguće, jer je vlasnik u konsultacijama sa arhitektom izabrao visinu te se to mora respektovati.¹⁶ Bio sam nemoćan

¹⁵ „Sehr geehrter Herr Bürgermeister! Sehr geehrte Damen und Herren! Der Besitzer des Hauses Merangasse 24, Herr Ing. Werner Teussel, teilte Ende letzter Woche mit, dass die Gedenktafel für Ivo Andrić bereits an seinem Haus montiert worden sei. Ich habe sie mir nun angesehen und war etwas erstaunt: Sie wurde derart hoch montiert, dass es beinahe unmöglich ist, die Aufschrift zu lesen. Dazu sind auch die Buchstaben ziemlich klein. Ich nahm einen Fotoapparat, hielt ihn über mich (bei meiner Größe von 1,82), und auf dem erhaltenen Bild konnte ich den Text kaum lesen. D. h. auch in dieser Position, höher als die menschliche Größe, kann man den Text nur schwer entziffern. Auf dem Bild unten sehen Sie, wie die Tafel aus ungefähr zwei Metern Höhe aufgenommen aussieht.

Ich möchte hinzufügen, dass sich die Andrić-Gedenktafel hinsichtlich ihrer Lesbarkeit deutlich von der einige Meter weiter links befindlichen Gedenktafel unterscheidet (auf dieser sind die Buchstaben größer, und sie wurde in Augenhöhe montiert).

Angesichts dessen, dass die Enthüllung der Tafel am Donnerstag stattfindet, bitte ich Sie, schnell etwas zu unternehmen. Weil die Schriftgröße nun wahrscheinlich kaum mehr geändert werden kann, besteht die einzig reale Möglichkeit darin, die Tafel soweit abzusenken, dass der Text normal und ohne Anstrengung gelesen werden kann.

Meiner Meinung nach ist es völlig unlogisch und kontraproduktiv, eine Gedenktafel so zu montieren, dass ihr Text kaum erahnt werden kann. In die Realisierung all dessen wurde genügend Arbeit, Zeit und Geld investiert, und es wäre wirklich schade, wenn das Endprodukt seinen Sinn nicht erfüllt.

Ich möchte daran erinnern, dass bei der Enthüllung der Tafel auch Vertreter der Ivo-Andrić-Stiftung zugegen sein werden, die die Erlaubnis zur Anbringung der Tafel erteilten. Und weil ich annehme, dass auch sie mit dem, was sie sehen werden, nicht zufrieden sein werden, wäre es gut, bereits jetzt Unannehmlichkeiten mit dem Inhaber der Autorenrechte von Ivo Andrić aus dem Weg zu gehen.

In dieser Situation, die rasches Reagieren erfordert, kann ich nur eines vorschlagen: die Tafel abzusenken und bis zur Enthüllung am 9. Oktober um 9.00 Uhr zu verhüllen.

Abschließend möchte ich mein Bedauern zum Ausdruck bringen, dass bei der Anfertigung der Buchstaben (insbesondere von deren Größe) und der Montage der Gedenktafel an der Fassade niemand mit mir, als Initiator dieser Idee, in Kontakt getreten ist. Mit freundlichen Grüßen Branko Tošović“

¹⁶ „Sehr geehrter Herr Universitätsprofessor, Sie selbst haben im Zusammenhang mit der Gedenktafel auf dem Haus Merangasse 24 von Anbeginn mit verfolgen können, dass alle, die an dieser Würdigung interessiert und beteiligt waren und sind, letztlich konkret vom Wollen und Nichtwollen des Hauseigentümers Merangasse 24 abhängig sind. Ich erinnere daran, dass Sie auf Ihr Schreiben hin zuerst nicht einmal eine Antwort bekommen haben.

pa mi je jedino preostalo da istoga dana informišem Zadužbinu I. Andrića o tome i da sugerišem da se tokom simpozijuma, na kome će biti otkrivena ploča, njeni predstavnici ocijene poziciju i, eventualno, reaguju.¹⁷

Herr Mag. Bernd Liebl hat sich als Referent des zuständigen Kulturamtes sehr intensiv eingebracht, der tatsächliche Ort des Affichierens wurde aber ausschließlich von Herrn Ing. Werner Teussel bestimmt, ihm gehört das Haus und damit auch die Außenwand, auf der die Tafel befestigt ist. Er hat vor den Mitarbeitern der Firma und vor Herrn Mag. Liebl jeden Millimeter der tatsächlichen Ausrichtung vorgegeben. Eine der Befürchtungen des Hauseigentümers war auch, dass die Tafel, sollte sie aus seiner Sicht zu niedrig hängen, einem Vandalenakt ausgeliefert sein könnte. Ich wiederhole nochmals: Wir mussten dies akzeptieren.

Ich ersuche Sie daher sehr eindringlich, dem Kulturamt als der umsetzenden Abteilung diesen positiven Gestaltungswillen zuzugestehen. Wir haben auch über diese Zuständigkeit hinaus sehr, sehr gerne dazu beigetragen, bei der Aufstellung der Büste im Universitätsbereich beratend zur Verfügung zu stehen. Herr Mag. Bernd Liebl hat sich auch dort bei der Gestaltung des Sockels fachlich eingebracht, obwohl wir nicht als Auftraggeber verantwortlich waren. Herr Mag. Arno Wonisch, der persönlich anwesend war, wird sicher bezeugen können, wie weit diese Vermittlungstätigkeit gegangen ist.

Da Sie gerade bei der Gedenktafel auf dem Haus Merangasse 24 erneut Herrn Bürgermeister alleine kontaktiert haben, erinnere ich nochmals daran, dass der Kulturreferent der Stadtregierung, Herr Stadtrat Dr. Wolfgang Riedler, es war, der veranlasst hatte, in dem ihm überantworteten Budget die Kosten für diese Ehrentafel abzudecken. Ich leite daher diese Korrespondenz auch an ihn weiter.

Zusammenfassend hoffe ich doch mit dem Kulturamt bewiesen zu haben - und ich erinnere hier weiters an die Abwicklung der von Frau Stadträtin Maga Eva.-Maria Fluch genehmigten Publikationsförderung -, dass wir uns redlich und bestmöglich bemüht haben, zum Gedenken an den großen Nobelpreisträger in Graz beigezutragen. Möge das Gesamte und nicht ein von uns allen so nicht gewolltes, aber nicht vermeidbares Detail im Rückblick gesehen werden.

Die Tafel selbst mit ihrer Schrift zeugt ganz sicher von guter Handwerkskunst. Sie wurde den Bestimmungen des Platzangebotes am Hause entsprechend konzipiert, d.h. sie hat sehr bewusst eine Größe von 50 x 90 cm. Die gewählten Maße stimmen mit dem Gesamtbild hin zum Hauseingang und dem Fenster überein.

Mit freundlichen Grüßen für den Stadtsenat: Dr. Peter Grabensberger (Abteilungsvorstand) Stadt Graz Kulturamt [...]"

¹⁷ „Poštovani profesore Palavestra! Poštovani gospodine Dragojloviću! Želio bih Vas obavijestiti da je spomen-ploča Ivu Andriću prije tri dana postavljena na zgradi u kojoj je on stanovao. Međutim, nisam zadovoljan njenom pozicijom jer je suviše visoko postavljena pa se tekst može vrlo teško čitati. Stoga sam jutros (6. 10. 2008) uputio gradonačelniku Graca i odgovornim licima iz Skupštine Graca e-mail sa molbom da se ploča spusti nešto niže kako bi se moglo normalno čitati. Na žalost, dobio sam odgovor u kome se, između ostalog, ističe da je o tome vlasnik kuće odlučivao i da Skupština

Na 106. rođendan Iva Andrića (9. oktobra 2008. godine) otkrivena je spomen-ploča ploča na zgradi u kojoj je Andrić stanovao (Merangasse 24, prvi sprat) uz prisustvo gradonačelnika Graca Sigfrida Nagla (Siegfried Nagl), rektora Alfreda Gučelhofera (Gutschelhofer), rukovodioca Odjeljenja za kulturu Skupštine Grada (koji je izdvojio finansijska sredstva za postavljanje ploče) Volkfanga Ridlera (Wolfgang Riedler), predstavnika pokrajinske vlasti, profesora univerziteta, saradnika Generalnog Konzulata Republike Srbije, privrednika, kulturnih radnika i studenata.

Sl. 4. Graz, 9. 10. 2008: otkrivanje spomen-ploče u Merangasse 24. S lijeva nadesno: Siegfried Nagl (gradonačelnik), Sonja Asanović Todorović (konzulica), Wolfgang Riedler (rukovodilac Odjela za kulturu Skupštine grada), Branko Tošović, Alfred Gutschelhofer (rektor)

5. Druga inicijativa na samome početku Projekta odnosila se na postavljanje biste Iva Andrića u prijestonici Štajerske, što je već izvjesno vrijeme pokušavao da realizuje Generalni konzulat Srbije u Gracu (odnosno njegov posljednjeg konzul Sonja Asanović-Todorović), a što je ostvareno u saradnji sa članovima Instituta za slavistiku Arnom Wonischem i Brankom Tošovićem. Od strane

grada ne može ništa da preduzme. Molim Vas da sve ovo uzmete u obzir i da, ako budete smatrali svrsishodnim, zauzmete odgovarajuću poziciju. Možda bi najbolje da prof. Vučković i gospođa Đukić Perišić, koji će biti na Simpozijumu posvećenom I. Andriću 9. i 10. oktobra 2008, sami/lično ocijene da li ploča odgovara kriterijima i zahtjevima Zaduzbine pa da se tek nakon njihovog povratka u Beograd, ukoliko bude neophodno, reaguje. Srdačan pozdrav! Branko Tošović“. Napomena: u ovome e-mailu i nekim drugim stavljeni su dijakritički znaci za slova č, ć, ž, š, koji su u elektronskoj pošti izostavljeni (takođe su popravljene manje štamparske greške).

Univerziteta, Konzulata i Andrićeve Zadužbine prihvaćen je moj prijedlog da se bista postavi ispred zgrade u kojoj se nalazi Institut za slavistiku (Merangasse 70), jer je Ivo Andrić na Univerzitetu „Karl Franc“ 1924. godine odbranio doktorsku disertaciju, a jedno od nastavnih i istraživačkih težišta Univerziteta je jugoistočna Evropa. Bista je otkrivena 10. oktobra 2008. To je učinio prorektor Univerziteta za međunarodnu saradnju prof. dr Roberta Majerhofer (Maierhofer) uz prisustvo predstavnika vlasti Štajerske, Graca, Univerziteta i Generalnog konzulata Srbije. Autor biste je Dragan Nikolić iz Beograda (poprsje je nastalo 1989. godine). Ona je dobijena od Skupštine Beograda, posredstvom Zadužbine I. Andrića.

U poslovima oko biste bilo je manje problema nego sa spomen-pločom, jer je značajan dio posla i obaveza preuzela na sebe konzulica Sonja Asanović Todorović (posebno u dogovaranju sa rektoratom). Na tu aktivnost negativno se odrazila odluka Vlade Srbije iz juna 2008. godine da se zatvori generalni konzulat Republike Srbije u Gracu, što je nešto kasnije i učinjeno. Time su svi poslovi oko postavljanja biste pali na Arna Wonischa i mene. Bista teška oko 80 kilograma prebačena je iz Konzulata u moj kabinet, gdje je ostala sve do otvaranja 10. oktobra 2008. Najviše vremena utrošeno je na usaglašavanje teksta na postamentu. Zbog toga smo Arno Wonisch i ja imali čitav juli, avgust i septembar intenzivnu e-mail prepisku, usmene kontakte i telefonske razgovore. Prvo su prorektor za međunarodnu saradnju Roberta Majerhofer (Maierhofer) i konzul Sonja Asanović-Todorović sastavile probnu verziju, koja je zatim upućena Zadužbini I. Andrića i određenim strukturama na Univerzitetu u Gracu. Zadužbina je predlagala da stoji *srpski pisac Ivo Andrić*, kako je pisalo u nacrtu teksta, dok je sa austrijske strane smatrano da to ne treba da piše (takav stav zauzeo je i Institut za slavistiku na sastanku na kome nisam prisustvovao niti se bilo ko iz Instituta sa mnom prije ili poslije o tome konsultovao). Nakon obavljenih konsultacija Rektorat je poslao Zadužbini novu verziju. Najzad, Zadužbina je 5. septembra 2008. godine saopštila putem e-maila da je saglasna sa ponuđenim tekstom¹⁸ pa sam o tome odmah informisao prorektora za međunarodnu saradnju.¹⁹

¹⁸ „Poštovani gospodine Tošoviću, saglasni smo da se ispod biste Ive Andrića ureže tekst koji je naveden u pismu prof. Roberte Maierhofer od 6. avgusta 2008. godine [...] Primate srdačne pozdrave. Dragan Dragojlović, upravnik“.

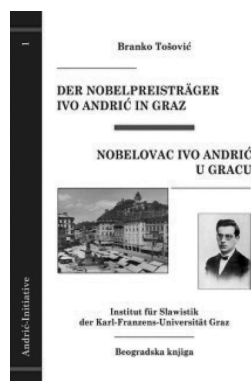
¹⁹ „Sehr geehrte Frau Vizerektorin Maierhofer, sehr geehrte Frau Doktor Leutloff, ich habe eben nach einem zuvor geführten Telefongespräch mit Herrn Dragan Dragojlovic, Vorsitzender der Ivo-Andrić-Stiftung in Belgrad, ein E-Mail erhalten (Übersetzung und Originaltext siehe ganz unten), in dem er im Namen der Stiftung sein Einverständnis für den Büstentext schriftlich zum Ausdruck bringt. Vor zwei Minuten haben Sie eine Kopie meines Antwort- und Dankesmails an die Andrić-Stiftung erhalten. Es handelt sich dabei um folgenden Text für die Vorder- und Rückseite der Büste (ent-

Sl. 5. Otkrivanje Andrićeve biste ispred Instituta za slavistiku 10. oktobra 2008. Slijeva nadesno: Branko Tošović, Arno Wonisch, Sonja Asanović-Todorivić (konzulica), Roberta Maierhofer (prorektorica)

6. Početkom oktobra 2008. objavljena je knjiga NOBELOVAC IVO ANDRIĆ U GRACU (Tošović 2008). U njoj je detaljno predstavljen boravak I. Andrića u Gracu od januara 1923. do oktobra 1924. godine. U knjizi se nalaze Andrićevi tekstovi nastali ili prvu put objavljeni u to vrijeme i to paralelno u originalu i prevodu. Knjiga je podijeljena na sljedeće tematske cjeline: Ivo Andrić u Gracu, Andrićevi naučni radovi, Andrićeva književna djela, Andrićevi publicistički tekstovi, Andrićeva prepiska. Slijede izvodi iz doktorskih radova o Ivu Andriću odbranih na Univerzitetu „Karl Franc“ u Gracu. Na kraju se daje popis prevođa Andrićevih tekstova na njemački jezik, a takođe bio- i bibliografski podaci. Svi tekstovi su upareni u dvije jezičke verzije, tako da se može pratiti odnos originalne i prevedene riječi, što će predstavljati koristan materijal kako za kontrastivna istraživanja tako i za edukaciju. Radi prikupljanja građe za knjigu i druge dijelove projekta „Andrić-Initiative“ autor knjige boravio je u nizu biblioteka, arhiva, tražio materijal u muzejima, antikvarnicama i prodavnicama Graca, Beograda, Mostara, Sarajeva, Zagreba, Skopja, Maribora. Dio materijala našao je u Odjelu za posebna izdanja Biblioteke Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu, Arhivu grada Graca, Zadužbini Iva Andrića u Beogradu, Muzeju Iva Andrića u Beogradu, Muzeju književnosti Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Zemaljskom muzeju u Sarajevu, Muzeju Sarajeva, Arhivu grada Sarajeva i Prvoj gimnaziji u Sarajevu. Skupština Graca je finansijski podržala pripremu i izdavanje ove publikacije.

spricht exakt Ihrem Vorschlag aus dem Brief vom 6. August 2008) – Vorderseite: *Ivo Andrić (Travnik 1892, Belgrad 1975), Schriftsteller und Literaturnobelpreisträger, der am 13. Juni 1924 an der Karl-Franzens-Universität Graz promovierte*, Rückseite: *Die Aufstellung der Büste wurde vom Generalkonsulat der Republik Serbien in Zusammenarbeit mit der Karl-Franzens-Universität und der Stadt Graz initiiert. Mit freundlichen Grüßen Branko Tosovic*“

Sl. 6. Naslovna strana knjige NOBELOVAC IVO ANDRIĆ U GRACU (Tošović 2008)

Knjiga je predstavljena **(1)** u Beogradu 15. decembra 2008 u prostorijama Prosvetne zajednice Srbije (nastupili su Darko Tanasković, Miloš Jevtić i autor), **(2)** na Univerzitetu u Banjaluci 6. aprila 2009 (učestvovali su Branko Milanović, Mirjana Vlajisavljević, Arno Wonisch i autor) i **(3)** na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru 9. aprila 2009 (dekan Fakulteta humanističkih nauka Ibrahim Kajan je otvorio promociju, a zatim su govorili Arno Wonisch i autor). Što se tiče predstavljanja u Mostaru, u tome je bilo i male simbolike jer je septembra 1973. godine Andriću dodijeljena Zlatna plaketa toga grada, a malo dalje, u Počitelju, dobio je povelju Umjetničke kolonije.²⁰

Sl. 7. Promocija u Beogradu 15. 12. 2008. Slijeva nadesno: Miloš Jevtić, Branko Tošović, Darko Tanasković

²⁰ U razgovorima prije putovanja o tome da se prezentacija knjige NOBELOVAC IVO ANDRIĆ U GRACU održi i na Filozofskom fakultetu u Sarajevu rečeno je da Andrić nije na njemu poželjan (dakle, u gradu Andrićeve mladosti, u gradu o kome je nobelovac tako lijepo pisao, u kome se nalazi original romana NA DRINI ČUPRLJA i u kome je nekad nobelovac dočekivan kao predsjednik države).

Promocija u Banjaluci održana je pod utiskom prve vijesti koje smo pročitali kada smo ušli u Bosnu i Hercegovinu 6. aprila. Na naslovnoj strani GLASA SRPSKE, koji izlazi u Banjaluci, stajalo je *Nobelovac Ivo Andrić proglašen četničkim ideologom*, a na četvrtoj je pisalo: *U hutbi (molitvi) koja je u petak održana u džamiji Kralja Fahda u Sarajevu hatib Nezim Halilović Muderris nazvao je nobelovca Ivu Andrića četničkim ideologom [...]*.

7. Nakon promocije u Banjaluci Arno Wonisch i Branko Tošović posjetili smo 7. aprila spomen-muzej Iva Andrića u Travniku i sa direktorom Enesom Škrgom razgovarali o međusobnoj saradnji. Sutradan smo boravili u Sarajevu i u Arhivu grada upoznali se sa dokumentacijom o boravku Iva Andrića u ovom gradu tokom njegovog školovanja.

8. Za vrijeme boravka u Sarajevu izbile su na vidjelo dvije stvari. Prvo, u Muzeju Mlade Bosne, koji je preimenovan u Muzej Sarajeva nema više ni slike Iva Andrića niti pomena o njegovoj povezanosti sa tom organizacijom (predstavljanje atentata i Mlade Bosne sada se potpuno novo u odnosu na ono do 1992. godine). Drugo, otišao sam na trg ispred Svjetlosti (koji sada nosi ime Alije Izetbegovića) da slikam Andrićevu bistu za sajt projekta „Andrić-Initiative“. Na veliko iznenađenje ona je bila gotovo potpuno zaklonjena kućicom u obliku bijele kocke. Sa lijeve strane stajale su dvije tezge na kojima je pisalo *Kanton Sarajevo. Ministarstvo za okoliš....* Pošto sam ovo smatrao kulturnim skandalom, uputio sam pismo ministru za nauku i kulturu Sarajevskog Kantona Safetu Kešu i gradonačelniku Aliji Behmenu, u kome sam zamolio da se nešto preduzme kako bi bio omogućen nesmetan prilaz Andrićevoj bisti. Tekst glasi:

O. Univ.-Prof. Dr. Branko Tošović

Karl-Franzens-Universität Graz

Institut für Slawistik

Merangasse 70

A-8010 Graz

Tel. +43 316/380 25 22

Fax +43 316/380 9773

branko.tosovic@uni-graz.at

<http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/>

Grac, 18. april 2009. godine

Gradonačelniku grada Sarajeva prof. dr Alija Behmen

grad@sarajevo.ba

Ministru za obrazovanje, nauku i kulturu Kantona Sarajeva mr Safetu Kešu

safet.keso@ks.gov.ba

Poštovani gospodine gradonačelnice!

Poštovani gospodine ministre!

Obraćam Vam se kao rukovodilac međunarodnog projekta „Andrić Initiative: Ivo Andrić u evropskom kontekstu“ (2007-2015).

U okviru ovogodišnjih aktivnosti na projektu posjetio sam od 6. do 10. aprila 2009. godine, zajedno sa kolegom Arnom Wonischem iz Instituta za slavistiku (koji takođe radi na Projektu), neka mjesta u BiH vezana za život i rad Iva Andrića (Travnik, Sarajevo, Mostar). U isto vrijeme na Univerzitetu u Banjaluci i Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru održana je i promocija moje knjige „Nobelovac Ivo Andrić u Gracu“ (Grac, 2008, 634 str.). Tokom boravka u Sarajevu poklonio sam ovu publikaciju Muzeju književnosti BiH, u kome sam prošle godine prikupljao građu, i Arhiv Sarajeva, koji mi je stavio na raspolaganje dokumentaciju vezanu za Andrićevo školovanje. Boraveći u Sarajevu takođe sam imao kontakte sa učesnicima simpozijuma „Andrićev grački opus“, koji će se održati u Gracu 9. i 10. oktobra 2009.

Sve ove prijatne i veoma korisne susrete pomutila je jedna stvar zbog koje Vam se na ovaj način obraćam. Naime, boraveći u Sarajevu, otišao sam na trg ispred Svjetlosti da slikam Andrićevu bistu za sajt projekta „Andrić Initiative“ (http://www-gewi.kfuni-graz.ac.at/gralis/0.Projektarium/Projekte/Andric_Initiative/Andric_Initiative_Index.htm). Nemalo sam se iznenadio kada sam vidio da je ona gotovo potpuno zaklonjena kućicom u obliku bijele kocke.

Osim toga, s lijeve strane stajale su toga dana tezge na kojima je pisalo „Kanton Sarajevo. Ministarstvo za okoliš...“ i koje su s lijeve strane takođe blokirale pogled na bistu.

*Na fiksiranom bloku nalazi se natpis: **Pred Vama su 2 m³ leda, zaštićenog termoizolacijom po strogom standardu pasivne kuće.***

*Slijedi pitanje: **Koliko će leda ostati?***

*Preciznije: **Koliko će leda ostati do 09. 06. 2009. kada će se ukloniti termoizolacija oko ledene kocke?***

Iz onoga što piše na zabetoniranoj kocki stoji da se radi o reklamni termoizolacione fasade koja bi trebalo sve do juna da štiti led od topljenja.

Napravio sam više fotografija ove čudne kombinacije biste i reklamnog objekta i stavio slike na sajt Projekta „Andrić Initiative“ pa ih i vi možete pogledati na linku.

http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/0.Projektarium/Gallery/main.php?g2_itemId=2439

Koji stotinjak metara dalje nalazi se (u Muzeju književnosti BiH) original romana „Na Drini ćuprija“ i nalivpero koje je Andrić poklonio. Iza ovog dijela dolazi prostor koji je pisac tako lijepo opisao i koji predstavlja simbol međuetničke i vjerske tolerancije stanovnika Sarajeva: džamija, katedrala, crkva i sinagoga. A svega pedesetak metara prema Miljacki stoji Prva gimnazija, koju je Andrić pohađao od 1903. do 1911. Malo dalje leži staro muslimansko groblje, koje je Andrić biranim i upečatljivim riječima odslikao.

Smatram da zaklanjane reklamnom kockom biste najpoznatijeg pisca sa područja bivše Jugoslavije nije primjereno ni činjenici da je značajan dio Nobelove nagrade Andrić poklonio Bibliotečkom fondu BiH. Mislim da ovo ne zaslužuje pisac koji je uvijek rado dolazio u Sarajevu (odsjedajući tu malo dalje, u jednoj te istoj sobi hotela Evrope) i za koje je izrekao onu čuvenu misao: da to je grad u pravom smislu riječi.

Ovakav odnos ne bi bio primjeren ni da se reklamni blok pojavio ispred biste Manka Dizdara, Skendera Kulenovića, Meše Selimovića..., koje se nalaze tu blizu.

Pošto ovo smatram kulturnim skandalom, obraćam Vam se sa molbom da inicirate ili preduzmete mjere kojima bi bio pristup bisti nobelovca ponovo omogućen i ona bila dostupna svima onima koje žele da je pogledaju ili da joj priđu.

Kopija ovog pisma upućena je svim učesnicima na projektu „Andrić Initiative“.

Srdačan pozdrav!

Branko Tošović

Nažalost, nikad nisam dobio odgovor od ministra. Umjesto gradonačelnika napisao mi je e-mail 29. aprila 2009. godine savjetnik gradonačelnika za infor-

misanje Emir Suljagić.²¹ Nisam bio sasvim zadovoljan onim što sam pročitao pa sam istog dana odgovorio.²² Na to je gosp. Suljagić reagovao 4. maja 2009. godine.²³ Ova kraća prepiska završena je mojim odgovorom istog dana.²⁴ Kada sam

²¹ „Poštovani gospodine Tošoviću, u vezi s pismom koje ste nam uputili putem e-maila želim Vas obavjestiti da Trg Oslobođenja-Alija Izebegović nije u nadležnosti Grada Sarajeva, te da Gradska uprava ne izdaje odobrenja za korištenje javnih površina. Gradska uprava će se obratiti nadležnoj općini, u ovom slučaju Stari Grad i ukazati na nepriličnu instalaciju postavljenu pred bistu Ive Andrića. To je nažalost sve što u ovom trenutku možemo učiniti zbog izrazito ograničenih ovlasti. S poštovanjem, Emir Suljagić“

²² „Poštovani gradonačelnike! Hvala na (posrednom) odgovoru. Nisam očekivao samo formalno reagovanje (prosljeđivanje moga pisma Opštini Centar), nego suštinsko, jer sam smatrao da se ne radi isključivo o običnoj (administrativnoj) kompetenciji i/li ograničenju ovlasti u formi (ne)odobravanja nečeg, već o stvarima bitnim za reputaciju čitavog grada. Nije logično da samo opština odgovara za ono što je od šireg gradskog interesa. U ovom slučaju radi se o bisti čuvenog pisca, još i Nobelovca, kojoj je (koliko sam mogao vidjeti i procijeniti) svjesno onemogućen pristup zabetoniranim blokom. Smatram da ni u jednom gradu, a pogotovo prijestonici kakvo je Sarajevo, ne bi trebalo lediti poglede pis(a)ca reklamnim santama. Srdačan pozdrav! Branko Tošović“.

²³ „Poštovani gospodine Tošoviću, prije svega i tek radi zapisnika, instalacija o kojoj je riječ, a koja uistinu vrijeđa (iako ne samo) oči je u nadležnosti Općine Stari Grad. I dok se i Gradonačelnik (a ako to nešto znači i ja osobno) slaže s Vama, bojim se da su Gradu ruke u tom smislu vezane. Kao što sam naveo i u ranijem pismu, ovlasti Grada Sarajeva su osnivanjem Kantona Sarajevo i cijelog niza odluka usvojenih još prije više od deset godina svedene na minimum, a instituciji Grada dodijeljena tek reprezentativna uloga. O nelogičnostima u političkom ustroju ne samo države BiH, nego i Federacije i Kantona vjerovatno ne vrijedi trošiti riječi. Ova gradska vlast je spremna podnijeti odgovornost u okviru ovlasti koje ime, ali ne možemo biti odgovorni za stvari na koje možemo uticati onoliko koliko – da sada budem banalan – i Vi. U svakom slučaju, ja ću gradonačelniku Behmenu predočiti našu prepisku i siguran sam da će on iskoristiti ako ništa drugo, autoritet koji ima – a to je sve što mu je na raspolaganju – da se založi da se slične stvari barem ne dešavaju u budućnosti. Iskreno, Emir Suljagić“.

²⁴ „Poštovani kolega Suljagiću! Hvala na brzom odgovoru. Meni je potpuno razumljivo sve ovo o čemu pišete, ali smatram da bi trebalo da se u javnosti čuje mišljenje i onih koji (formalno) ne odlučuju, prije svega Gradske uprave, odnosno gradonačelnika. Sada se ovo dešava sa Andrićem (Andrićevom bistom), a sljedeći put to može biti i neko drugi. Sarajevo je u svijetu poznati grad te mu ovakve stvari nisu potrebne niti mu idu u prilog, pogotovo u kontekstu priključivanja BiH Evropskoj Uniji. Turistička sezona je već počela i, vjerovatno, bi neki od posjetilaca rado htjeli pogledati biste poznatih pisaca BiH na trgu ispred Svjetlosti. A onaj najpoznatiji od njih je skriven pola metra ili metar iza neke reklame. Kako to stranci (između ostalog) mogu protumačiti? Sarajevo je dovoljno velik grad da se za takvo oglašavanje nađe pogodnije mjesto, mjesto koje neće narušavati dostojanstvo umrlog umjetnika. I još nešto: sve ovo Vam pišem i zbog toga što sam najveći dio života i rada proveo u gradu na Miljacki, što sam na više načina

sljedeći put doputovao u Sarajevo, pristup Andrićevoj bisti bio je slobodan za građane Sarajeva, mnogobrojne turiste i goste grada.

Sl. 8. Andrićevo bista ispred Svjetlosti 18. 6. 2010.

9. Od aktivnosti u 2009. godini treba spomenuti posjetu Arna Wonischa i Branka Tošovića 28. maja mariborskom zatvorskom prostoru, u kome je Andrić tamnovao od 1914. do marta 1915. godine. Pošto smo željeli da dobijemo na uvid dokumente koji se odnose na njegovo zatočeništvo u to vrijeme, obratili smo se 12. maja 2009. godine Pokrajinskom arhivu Maribor sa molbom da ih pogledamo. Odgovorili su 13. maja da oni ništa nemaju niti znaju u kojoj je ćeliji Andrić bio zatočen pa su nas uputili na Republički arhiv u Ljubljani.²⁵ Međutim, i od republičkog arhiva dobili smo odgovor da ne raspolažu traženim do-

vezan za njega te što (i iz tog razloga) ne mogu biti ravnodušan u vezi sa ovim kulturnim skandalom. Srdačan pozdrav! Branko Tošović“

²⁵ Kopajući po arhivama, muzejima i knjigama, ipak smo našli odgovor i to kod Miroslava Karaulca, koji piše: „Prvih meseci tamnice Andrić je ležao u ćelijama 114 i 115 a kasnije u ćelijama 89 i 90“ (Karaulac 1980: 74). Samu zatvor ovako opisuje: „Marburška tamnica – trospratni kameni masiv u pet zvezdastih krila, bila je za ono vreme zadnja reč austrougarskog standarda tamnovanja. Iako sazidana 1889, ona će i u kasnijim decenijama ostati najviši domet tamničke urbanistike (istina, u toj oblasti i ne postoji neka žurba za preticanjem).

U velikim ćelijama koje su primale 8–10 zatvorenika bile su izmešane napredne učiteljice i prostitutke, neoprezni izletnici, apaši, doktori nauka, džeparoši i ratoborni župnici – ceo uskomešani deo – sam talas i pena jednog vremena.

U središnjim prilikama tamnica je mogla da primi oko 800 zatvorenika, ali u ovim metežnim danima broj je bio znatno veći. Namenjena prvobitno izdržavanju dugoročnih kazni – i tamnica je promenila namenu, pa je u tim prvim mesecima rata bila više prolaznog tipa, zatvorenici su ovde tek čekali istragu na putu do nekih manje prometnih tamnica“ (Karaulac 1980: 71–72).

kumentima.²⁶ U drugom e-mailu istog dana savjetovali su da se obratimo Arhivu Republike Slovenije, što smo odmah i učinili. Odgovorili su 18. maja da se u Arhivu čuva građa iz Muške kaznionice Maribor (pod brojem AS1545), ali samo za period od 1931. do 1940.²⁷ Matarijal je sortirán po abecednom redu, postoji slovo **A**, ali dosjeja za Iva Andrića nema. Iz Arhiva Slovenije dobili smo 22. maja 2009 dodatnu informaciju o onome čime raspolažu.²⁸

²⁶ „Spoštovani gospod profesor! Naša direktorica dr. Slavica Tovšak mi je posredovala Vašo elektronsko pošto, ker sem v arhivu odgovorna za fonde s področja pravosodja Pokrajinski arhiv Maribor res hrani gradivo bivše Moške kaznilnice Maribor, ki ga je pridobil takrat, ko se je kazenski zavod iz Maribora preselil v Dob pri Mirni. Gradivo, ki je bilo v zelo slabem stanju, je danes popisano, v popisu so vsi osebni spisi kaznjencev, ki so se ohranili. Nekaj spisov se je pred predajo v arhiv raztrgalo in izgubilo, znano pa je tudi, da so za nekatere pomembne kaznjence spise že odnesli predstavniki drugih ustanov, ki so se ukvarjale z novejšo zgodovino, zlasti z zgodovino delavskega in komunističnega gibanja. Iz teh razlogov v fondu Moška kaznilnica Maribor nimamo osebnega spisa za Iva Andrića, žal pa ne razpolagamo z nobenimi pisnimi podatki o tem, kam vse je šlo gradivo iz Moške kaznilnice Maribor, preden ga je prevzel arhiv. Ob preselitvi iz Maribora je tedanje kazenski zavod odpeljal s seboj tudi glavno knjigo, v katero so vpisovali kaznjence ob prihodu v kaznilnico. Danes je za kazenski zavod v Dobu pri Mirni prisotjen Arhiv republike Slovenije. Če Vas zanima glavna knjiga kaznjencev in morebitna dokumentacija o usodi dokumentov, Vam predlagam, da se obrnete na Arhiv republike Slovenije, Jezdarska 1, Ljubljana. Če glavne knjige kaznjencev še nimajo, Vam bodo lahko svetovali, kako priti v stik s kazenskim zavodom v Dobu. Lep pozdrav Emica Ogrizek, arhivska svetovalka“

²⁷ „Spoštovani, V Arhivu Slovenije hranimo del gradiva Moške kaznilnice Maribor (AS1545) vendar le za obdobje 1931-1940. Svetujemo Vam da se za morebitne informacije o iskanem gradivu obrnete še na Pokrajinski arhiv Maribor, Glavni trg 7 kjer tudi hranijo del gradiva omenjenega fonda. S spoštovanjem, Branko Radulović“

²⁸ „MINISTARSTVO ZA KULTURO, ARHIV REPUBLIKE SLOVENIJE, 1127 Ljubljana, Zvezdarska 1, Slovenija, p.p.21, Tel.: + 386 (1) 24 14 200; fax: + 386 (1) 24 14 269; e-mail: ars@gov.si; <http://www.gov.si/ars>, Številka: 62530-131/2009/2. Datum: 22.05.2009

ZVEZA: Vaš dopis po elektronski pošti z dne 13. 5. 2009

Sporočamo Vam, da Arhiv Republike ne hrani gradiva iz katerega bi bili direktno razvidni podatki o zgoraj imenovanemu, Ivu Andriću. Pregledali smo fond SI AS 1545 Moška kaznilnica Maribor. Nekaj gradiva se hrani v naši dislocirani enoti, nekdanjem Arhivu CK ZKS na Kongresnem trgu 1 v Ljubljani, večji del pa v Arhivu RS na Zvezdarski 1. V gradivu nekdanjega Arhiva CK ZKS so samo podatki, povezani z komunisti med leti 1931 do 1939. Gradivo, ki je v Arhivu RS pa so dosjeji zapornikov, ki sodijo v časovno okvir med leti 1920 pa do 1944. Urejeni so po abecednem vrstnem redu, črke A je npr.: skoraj tri arhivske škatle vendar dosjeja Iva Andrića ni med njimi. Zgoraj navedeno gradivo in seveda tudi drugo arhivsko gradivo, ki ga hrani Arhiv RS, si lahko ogledate v čitalnici Arhiva RS na Zvezdarski 1 v Ljubljani, ki je odprta v ponedeljek, to-

Iz ove prepiske, posebno iz e-maila od 14. maja Pokrajinske arhive,²⁹ upotrebili smo sliku o mariborskoj tamnici. Ona se nalazi na desnoj obali Drave. Počela je sa radom 1898. i predstavljala je najmoderniji objekat takve vrste u tadašnjoj monarhiji. Bila je napravljena u obliku zvijezde, što je odgovaralo potrebama nadzora kažnjenika. Postojao je dio za maloljetnike, što drugi zatvori nisu imali. U zatvorskom prostoru nalazila se škola, čiji je direktor bio Niko Vrabl, ugledni kulturni radnik Mariboru. Kaznionica je preseljena u Dob kraj Mirne. Tom prilikom je prebačena i glavna knjiga, u kojoj su zabilježeni dolasci kažnjenika. Arhiva je bila u vrlo lošem stanju, neki njeni dijelovi istrgnuti ili izgubljeni. Jedan broj dokumenata odnijeli su predstavnici drugih ustanova koji su se bavili novijom istorijom. Iz tih razloga ne postoje posebni spisi za Iva Andrića.

Kada smo došli da pogledamo i snimimo mariborsku mušku kaznionicu, zapazili smo da se radi na njenoj revitalizaciji i da je jedno krilo već potpuno obnovljeno te se izgled bivšeg zatvora nikako ne može prepoznati. Taj je utisak posebno pojačavao veliki tržišni centar Europark, koji stoji koji metar dalje. Tako će u skorije vrijeme zatvorski prostor u kome je Ivo Andrić proveo 1914. i 1915 te napisao EX PONTO biti potpuno promijenjen. Zbog toga smo napravili više snimaka i stavili ih na web-stranicu Projekta (Projekt-www).

rek, četrtek od 8. do 15., v sredo od 8. do 16.30 in v petek od 8. do 14. ure; s tem da se mora gradivo naročiti vsaj en dan prej (osebno, pisno, lahko tudi po telefonu, faksu, ali E-mailu), pripomočkov za uporabo (npr.: popisi, sezname, vodniki, inventarji ...) pa Vam ni treba vnaprej naročati in so Vam na razpolago že ob obisku v čitalnici in lahko že takoj preverite, če se še kje nahajajo podatki, ki bi se jih dalo uporabiti pri Vaši raziskavi oziroma jih delno že sami lahko preverite tudi na <http://www.gov.si/ars>.“

²⁹ „Spoštovani gospod profesor! Moška kaznilnica Maribor še stoji. Ko je leta 1898 sprejela prve kaznjence, je veljala za najmodernejšo zgradbo za prestajanje kazni v tedanji monarhiji. Zgrajena je bila v obliki zvezde, kar je v 19. stoletju veljalo za primeren obliko zaradi nadzorovanja kaznjencev. Imala je tudi oddelek za mladoletne kaznjence, kar druge kaznilnice nekoč niso imele, in šolo. Njen ravnatelj med obema vojnama je bil Niko Vrabl, pomemben v kulturnem življenju Slovencev v Mariboru. Kaznilnica leži na desnem bregu Drave. Danes je med njo in reko umeščen trgovski center Europark. O sami kaznilnici se prav sedaj precej razpravlja o njeni revitalizaciji in obnovi, tako da verjetno ne bo celotna stavba ohranila oblike, kot jo je imela. Nekaj slik lahko najdete na internetu, če vpišete geslo kaznilnica Maribor ali Moška kaznilnica Maribor. O kaznilnici je pisal dr. France Filipič razpravo v mariborskem zgodovinskem časopisu *Studia Historica Slovenica* leta 2003 v številki 2 - 3. Ta gospod tudi sicer marsikaj ve o gradivu kaznilnice, ker ga je pregledoval, preden je prišlo v arhiv, žal brez nekaterih najbolj zanimivih spisov. lep pozdrav Emica Ogrizek.“

Sl. 9. Zatvor u Mariboru

9. U okviru projekta predviđeno je da se rezultati naučnoistraživačkog rada prezentiraju na godišnjim simpozijumima u Gracu svakog oktobra (na Andrićev rođendan). Prvi takav skup održan je 9. i 10. oktobra 2008. u Institutu za slavistiku na temu „Ivo Andrić u Gracu, Austriji i Evropi“, na kome je referate podnijelo osamnaest učesnika iz šest zemalja: Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Njemačke, Slovenije i Srbije. To su Branka Brlenić-Vujić (Osijek), Jadranka Brnčić (Zagreb), Žaneta Đukić Perišić (Beograd), Wolfgang Ajsman (Wolfgang Eismann, Grac), Miloš Jevtić (Beograd), Zvonko Kovač (Zagreb), Dušan Marinković (Zagreb), Krunoslav Pranjić (Zagreb), Dušan Rapo (Zagreb), Angela Rihter (Richter, Halle), Wolfgang Štajninger (Wolfgang Steininger, Grac), Damir Šabotić (Sarajevo), Mihailo Pantić (Beograd), Radovan Popović (Beograd), Milan Tasić (Beograd), Branko Tošović (Grac), Arno Wonisch (Grac), Radovan Vučković (Beograd). Skup je pozdravio prorektor za naučna istraživanja prof. Irmtraud Fišer (Irmtraud Fischer) i predstavnik Zadužbine Ive Andrića Žaneta Đukić Perišić. Tokom ljeta 2009. godine izašao je zbornik radova sa toga skupa IVO ANDRIĆ: GRAZ – ÖSTERREICH – EUROPA. – IVO ANDRIĆ: GRACU – AUSTRIJA – EVROPA. (Tošović 2009a). Prilozi glase:

Branka Brlenić-Vujić – Tina Varga Oswald (Osijek). ANDRIĆEVO
DUHOVNO PUTOVANJE EUROPSKIM PROSTOROM

Jadranka Brnčić (Zagreb). IVO ANDRIĆ I „PJESMA NAD PJESMAMA“

Žaneta Đukić Perišić (Beograd). IVO ANDRIĆ: PUT, PUTNIK, PUTOPIS

Wolfgang Eismann (Graz). IVO ANDRIĆ'S DISSERTATION IM KONTEXT
ZEITGENÖSSISCHER ÖSTERREICHISCHER BOSNIENBILDER

Renate Hansen-Kokoruš (Mannheim). RAUM UND PERSPEKTIVE IN IVO ANDRIĆ'S
„TRAVNIČKA HRONIKA“

Милош Јевтић (Београд). СА ИВОМ АНДРИЋЕМ

Zvonko Kovač (Zagreb). IVO ANDRIĆ KAO INTERKULTURNI PISAC

Mihajlo Pantić (Beograd). ANDRIĆEVI MALI LJUDI

Kruno Pranjić (Zagreb). ODABRANO IZ MOJE ANDRIĆIANE

Dušan Rapo (Zagreb). MIDHAT BEGIĆ I MUHSIN RIZVIĆ O IVO ANDRIĆU

Angela Richter (Halle). ANDRIĆS „ZNAKOVI PORED PUTA“: ZUM VERHÄLTNIS VON ÖFFENTLICHEM UND PRIVATEN

Damir Šabotić (Sarajevo). GRANICA, MOST I IDENTITET U ROMANU „NA DRINI ČU-PRIJA“ I. ANDRIĆA

Branko Tošović (Graz). MUSTAFA MADŽAR

Radovan Vučković (Beograd). SREDNJOEVROPSKA KOMPONENTA U NEDOVRŠENIM ANDRIĆEVIM ROMANIMA „NA SUNČANOJ STRANI“ I „OMER-PAŠA LATAS“

Arno Wonisch (Graz). Andrićev Grački opus: DISTANCA IZMEĐU JEZIKA ORIGINALA I PREVODA

Branko Tošović – Arno Wonisch (Graz). ANDRIĆ INITIATIVE: IVO ANDRIĆ IM EUROPÄISCHEN KONTEXT. KONZEPTION, AKTIVITÄTEN UND ERGEBNISSE 2007–2009

Ivo Andrić. SLUČAJ MATTEOTTI – DER FALL MATTEOTTI (Prevod Arno Wonisch).

10. Od 9. do 10. oktobra 2009. održan je drugi simpozijum u Gracu na temu „Andrićev grački opus: kulturno-istorijski, književni i jezički aspekti“. Na njemu su razmotreni Andrićev naučni, književni, publicistički i drugi tekstovi napisani ili prvi put objavljeni 1923. i 1924. godine: 1. doktorska disertacija, 2. književna djela (pripovijetke i pjesme), 3. književno-publicistički radovi, 4. diplomatska i privatna prepiska.

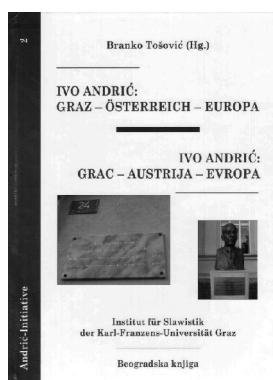
Sl. 10. Prvi simpozijum 9. 10. 2008. Slijeva nadesno: Angela Richter, Krunoslav Pranjić, Žaneta Đukić-Perišić

Sl. 11. Drugi simpozijum 9. 10. 2009: učesnici pokraj Andrićeve biste

11. U septembru 2009. izašao je iz štampe zbornik referata sa 1. simpozijuma (Tošović 2009a). Zbornik sadrži referate pročitane na prvom simpozijumu „Andrić-Initiative: Ivo Andrić u Evropskom kontekstu“ (Grac, 9–10. oktobar 2009) ili specijalno pripremljene za ovu publikaciju. Autori radova su stručnjaci iz pet zemalja (Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Njemačke i Srbije) i sedam univerzitetskih centara (Beograda, Graca, Halea, Manhajma, Osijeka, Sarajeva i Zagreba). Tekstovi obuhvataju pet tematskih krugova smještenih u trougao Grac – Austrija – Evropa. U prvom se analiziraju Andrićevih književni tekstovi nastali ili prvi put objavljeni 1923. i 1924. godine te razmatraju neka

pitanja prevođenja Andrićevog gračkog opusa (1923–1924). U drugom se daje viđenje Andrićeve disertacije (odbranjene u Gracu 1924. godine) u kontekstu ondašnjih austrijskih slika o Bosni. U trećem se govori o evropskoj dimenziji Andrićevog rada i stvaralaštva: piščevo duhovno putovanje evropskim prostorom, Andrić u trouglu „put – putnik – putopis“, srednjoevropska komponenta u nedovršenim Andrićevom romanima *Na sunčanoj strani* i *Omer-paša Latas*. U četvrtom se razmatraju neka specifična pitanja: prostor i perspektiva Travičke hronike, Andrić kao interkulturni pisac, Andrićevi mali ljudi, lična percepcija Andrića i njegovog stvaralaštva, kritičari Midhat Begić i Muslih Rizvić o Andriću, Andrićevi Znakovi pored puta, granica, most i identitet u romanu „*Na Drini ćuprija*“. U petom se govori o ličnim susretima sa Ivom Andrićem. Radovi nisu tematski, već abecedno raspoređeni.

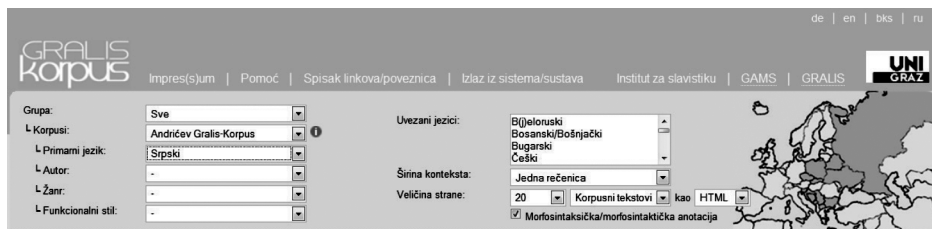

Sl. 12. Zbornik radova sa 1. simpozijuma (Tošović 2009a)

12. Budući da je jedan od ciljeva projekta istraživanje Andrićevog djela savremenim metodama i uz korišćenje najmodernijih tehničkih i informacijskih sredstava, na slavističkom portalu „Gralis“ Univerziteta u Gracu (Gralis-www) izrađena je posebna web-stranica u cilju efikasne realizacije Projekta, redovnog informisanja o aktivnostima, a takođe edukacije i popularizacije Andrićeva stvaralaštva. Na njoj se nalazi Fotogalerija (Photo-www), koja nudi snimljeni materijal vezan za aktivnosti u okviru Projekta, Andrić-Personalium (baza podataka o učesnicima na projektu, sistem za on-line slanje i primanje tekstova te recenziranje – Personalium-www) i Anketarium (program za on-line anketoisanje; Anketarium-www).

13. U okviru projekta radi se na izradi višejezičkog elektronskog korpusa namijenjenog edukaciji, istraživanju i popularizaciji piščevih djela u originalu i prevodu. Korpus obuhvata Andrićeve originalne tekstove i njihove paralelne prevode na sve slovenske jezike i njemački jezik. Andrićev interslovenski i slovensko-njemački Gralis-Korpus se razvija u saradnji između Instituta za slavistiku i Centra za obradu informacije Fakulteta za humanističke nauke u Gracu. Andrićev korpus će poslužiti i za izradu različitih lingvističkih, književnih i

drugih projekata. On već sada daje koristan materijal za pripremanje seminar-skih, diplomskih, magistarskih i doktorskih radova. U nastavi ima posebnu ulogu (naročito za studij prevođenja). A za Iva Andrića to je najmoderniji oblik prezentacije i popularizacije bez bilo kakve komercijalne orijentacije. Ciljevi izrade korpusa su (a) prezentacija i popularizacija njegovih djela na slovenskim jezicima i njemačkom jeziku, (b) istraživanje Andrićevih tekstova na slovenskim jezicima i njemačkom jeziku, (c) korišćenje Andrićevih djela u učenju slovenskih jezika i njemačkog jezika. Infrastruktura Andrićevog elektronskog korpusa bila je prezentirana na prvom simpozijumu održanom oktobra 2008. Izrada korpusa odgovara stavovima Iva Andrića (izraženim na više mjesta u njegovim tekstovima i razgovorima) da treba prvenstveno proučavati njegovo djelo. Izradom takvog korpusa nastojimo da se uklopimo u njegove želje i da se manje bavimo onim što je oko književnika, a više njegovim stvaralaštvom. Stoga nas u ovome projektu i korpusu više zanima struktura Andrićevog umjetničkog teksta nego ono što je Andrić za života stalno izbjegavao i od čega je bježao. Sam Korpus daje mogućnost da se utvrdi koliko je i kako jaka Andrićeva riječ na drugim jezicima, a takođe koliko ju je moguće prenijeti i izraziti u njemačkom, ruskom, poljskom, bugarskom... Andrićevi tekstovi prevedeni su na sve slovenske jezike, postoji dosta njemačkih prevoda, što daje ogromnu građu za istraživanje umjetnikove evropske i svjetske dimenzije. Kada korpus bude gotov, biće pripremljen i on-line rječnik.

Sl. 13. Početna stranica Gralis-Korpusa (Gralis-www)

14. Projekat se finansira iz raznih izvora. Sredstva za postavljanje spomen-ploče na kući u kojoj je Andrić stanovao izdvojio je Odjel za kulturu Skupštine Grada, bista je izrađena na račun sredstava Skupštine Beograda, novac za izradu postamenta te montažu biste dao je Rektorat Univerziteta, novac za štampanje knjige NOBELOVAC IVO ANDRIĆ U GRACU odobrila je Skupština Graca, realizaciju simpozijuma i izdavanje zbornika finansijski je podržalo austrijsko Ministarstvo za nauku i obrazovanje i Univerzitet Grac. Sa austrijske strane u navedene aktivnosti uloženo je 2008. godine oko 15.000 evra.

15. U periodu od 2008. do 2015. predviđeno je održavanje osam simpozijuma – 2010: Austrougarski period Iva Andrića (1892–1922), 2011: Andrićeva djela nastala između 1925. i 1941. godine, 2012: NA DRINI ČUPRIJA, 2013: TRAVNIČKA HRONIKA, 2014: PROKLETA AVLIIJA i GOSPOĐICA, 2015: Andrićevi radovi napi-

sani od 1950. do 1975. Pri tome biće učinjen pokušaj da se svake godine objavi jedan broj tekstova Iva Andrića na njemačkom jeziku i jeziku originala.

16. U 2009. godini odbranjene su i prve diplomske radnje o stvaralaštvu Iva Andrića u Institutu za slavistiku u okviru studentske istraživačke linije ovog projekta: Vanja Ekmečić je napisala diplomski rad na temu VERBALSUFFIXE IN ERZÄHLUNGEN AUS DEM GRAZER OPUS VON IVO ANDRIĆ [GLAGOLSKI SUFIKSI U PRIPOVIJETKAMA IVA ANDRIĆA IZ GRAČKOG OPUSA].

17. Tokom 2009. nikla je ideja da se organizuje ekskurzija studenata i nastavnika Instituta za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu TRAGOVIMA IVA ANDRIĆA, koju će voditi Arno Wonisch. Predviđeno je da studenti posjete mjesta vezana za piščev život i rad (Maribor, Zagreb, Travnik, Sarajevo, Mostar, Počitelj, Dubrovnik, Višegrad i Beograd).

Literatura i izvori

Andrić 1981: Andrić, Ivo. Na jevrejskom groblju u Sarajevo. In: Andrić, Ivo. Staza, lica, predeli. Beograd 1981. S. 212–222 [Sabrana dela Ive Andrića, knj. 10]

Anketarium-www: http://ginko.uni-graz.at/%7Erotho/netzfrage/laufende_umfragen.php.

Gralis: <http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/>.

Karaulac 1980: Karaulac, Miroslav. *Rani Andrić*. Beograd – Sarajevo.

Personalium-www: <http://www-gewi.uni-graz.at/gralis-alt/php/en/Personalium/Andric/andric.php>.

Photo-www: http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/0.Projektarium/Projekte/Andric_Initiative/Fotos_Andric-Initiative.htm?g2_itemId=1087.

Projekt-www: http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/0.Projektarium/Gallery/main.php?g2_itemId=4294.

Tošović 2008: Tošović, Branko (ur.). *Der Nobelpreisträger Ivo Andrić in Graz / Nobelovac Ivo Andrić u Gracu*. Graz – Beograd.

Tošović 2009a: Tošović, Branko (ur.) *Ivo Andrić: Graz – Österreich – Europa / Ivo Andrić: Gracu – Austrija – Evropa*. Graz – Beograd.

Tošović 2009b: Tošović, Branko. Ivo Andrić u evropskom kontekstu. In: *Sveske Zadužbine Ive Andrića*, Beograd, br. 26, s. 241–265.

Ilustracije

Sve fotografije u ovome radu autor je sam snimio.

Branko Tošović (Graz)

**Aktivitäten im Rahmen des Projektes „Andrić-Initiative:
Ivo Andrić im europäischen Kontext“ von 2007 bis 2009**

Dieser Beitrag handelt darüber, wie und aus welchen Gründen das internationale Projekt „Andrić-Initiative: Ivo Andrić im europäischen Kontext“ (Graz, 2007–2015) ins Leben gerufen wurde, wie seine Struktur und Konzeption aussehen und welche Aktivitäten in der ersten Phase von April 2007 bis Oktober 2009 verrichtet wurden.

Branko Tošović
Institut für Slawistik
Karl-Franzens-Universität Graz
Merangasse 70
8010 Graz
branko.tosovic@uni-graz.at
<http://www-gewi.kfunigraz.ac.at/gralis/>